

DISKUSIE O EKOFILOZOFII

V nadväznosti na minuloročné podujatie vedcov zaoberajúcich sa reflexiou ekologického problému sa tak ako v minulom roku v dňoch 6. a 7. októbra uskutočnili na pôde Filozofického ústavu Slovenskej akadémie vied druhé *Diskusie o ekofilozofii* pod názvom *Spory o charakter ekologickej paradigmy*.

Usporiadanie tohto podujatia a perspektívne i ďalších je vyjadrením snahy vytvoriť určitú tradíciu, typ stretnutí, na ktorých sa bude reflektovať predovšetkým filozofická rovina ekologického problému. Prvé, s nevyšpecifikovaným nosným problémom a s názvom *Diskusie o ekofilozofii* malo niekoľko cieľov. Prezentovať ekofilozofické myslenie na FÚ SAV, vytvoriť priestor pre širšiu diskusiu a spoluprácu odborníkov z iných pracovísk SAV, AVČR a vysokých škôl pracujúcich v oblasti ekológie, filozofie, etnografie, geológie, psychológie, histórie, etiky a jazykovedy. Snahou bolo iniciovať diskusiu k filozofickým a metodologickým východiskám ekologického problému, ku kľúčovým pojmom, ich používaniu, historickým aspektom problému a ich etickej a axiologickej dimenzii. Organizátorky stretnutia zvolili formu diskusií, pretože v jej rámci je možné najlepšie vystihnúť formulovanie nových problémov, východísk, metód, prístupov, ako aj spory okolo nich. Z diskusie vyplynulo, že súčasná ekologická kríza vyžaduje preskúmanie základov, na ktorých stojí naša kultúra. Ekologický problém sa väčšinou posudzuje zo zorného uhla ohrozenia človeka ako biologického druhu. Zostávame úplne ľahostajní k inej ako našej biologickej rovine. Potreba definovania a vyjasnenia obsahu takých pojmov, ako sú príroda, kultúra, civilizácia, ekológia, ekofilozofia, ekosystém, ekozofia a iné, je teda nesporná. V rámci dvojdňového stretnutia nebolo možné hlbšie analyzovať problém miesta človeka v prírode, v spoločnosti, vo svete, vývoja, vplyvu a smerovania civilizačných aktivít, ako aj možnosti ich usmernenia, otázky formovania sa novej paradigmy, jej východísk, metód a prístupov. Téma podujatia sa ukázala byť viac ako aktuálna, preto sa účastníci dohodli na ďalšom stretnutí. Jeho zameranie, ako vidno, vyplynulo z prvého stretnutia.

Na druhom podujatí, ktorého ústredným problémom bola ekologická paradigma a spory o jej charakter, išlo o špecifikovanie pojmov a problémov: paradigma, ekologická paradigma, racionalita, typy racionality, typy paradigiem, o problém ich zrodu a podstaty. Diskusia smerovala k vystihnútiu podstaty zmeny v súčasnom filozofickom myslení, k analýze typu tejto zmeny ako paradigmatickej, zasahujúcej základy teórie vedy. Problém sa analyzoval v ontologicko-metodologických, axiologických a historicko-filozofických súvislostiach z interdisciplinárnych hľadísk. Názorová pluralita, ktorá sa prejavila ako dôsledok rôznych interpretačných prístupov a východísk jednotlivých autorov, vystúpila do popredia už na minulom podujatí. Jej divergentnosť sa aj v tomto prípade ukázala ako funkčná a podnetná. Bola odrazom rôznych ekofilozofických prúdov, ktoré na území Čiech, Moravy a Slovenska jestvujú alebo sa ako novovznikajúce či dokonca originálne v tomto regióne presadzujú. Predstavy o riešení ekologického problému sú veľmi rôznorodé. Oscilujú medzi antropocentrizmom, umierneným antropocentrizmom, biocentrizmom, fyziocentrizmom a kozmocentrizmom. Potvrdilo sa to aj v diskusii. Tieto predstavy sú vyjadrením snahy o prekročenie hraníc klasickej racionality, chápania prírody a vzťahu k nej z rôznych rovín a prístupov, ako sú: umiernený racionalizmus, scientizmus, existencializmus, feminizmus, nihilizmus, mysticizmus, kresťanský moderniz-

mus a iné Pretrvávajúcím problémom je vymedzovanie a používanie pojmov, ontologických a axiologických východísk. Ukázalo sa, že ďalšie podujatia by mali byť zamerané na ontologicko-metodologicko-sémantickú a pojmovú analýzu v jednotlivých prístupoch v rámci snahy dorozumieť sa a porozumieť si. Rozdielnosť prístupov v tomto prípade neznamená rozdielnosť cieľov. Cieľ je určený snahou a túžbou riešiť a vyriešiť ekologický problém.

Z prvých *Diskusii o ekofilozofii* je pripravený zborník s rovnomenným názvom, druhý sa bude kompletizovať v najbližšom čase. Zborníky sú nepochybne pokusmi o teoretické zmapovanie zrenia a intenzifikácie záujmu slovenskej, moravskej a českej filozofickej obce o ekologickú problematiku. Nepredstavujú „hotové poznatky“, ale proces hľadania a nachádzania teoretických a metodologických východísk, napĺňania zámerov a cieľov.

Eva Smolková
Zuzana Palovičová

INICIATÍVY ZÁCHRANY NÁDEJE PRE ŽIVOT

Lidstvo se musí ještě hodně učit a hrozné je, že se musí učit rychle... Když budeme čekat příliš dlouho, je skáza neodvratná.

Konrad Lorenz

Pod uvedeným názvom a mottom sa v dňoch 21. a 22. 9. 1993 v priestoroch Okresnej knižnice vo Zvolene uskutočnilo sympóziu k nedožitým deväťdesiatinám Konrada Lorenza. Pripravila ho Katedra spoločenských vied Fakulty ekológie TU vo Zvolene v spolupráci s Kultúrnym a spoločenským strediskom mesta Zvolena a Okresnou knižnicou vo Zvolene.

Zámerom organizátorov bolo osloviť odborníkov z rôznych oblastí – biológov, ekológov, etológov, filozofov, politológov a ďalších – a ponúknuť im možnosť vzájomnej symetrickej komunikácie na báze úcty k životu.

K. Lorenza a jeho dielo pritom možno pokladať za zdroj inšpirácie nielen k odbornej diskusii o správaní zvierat i človeka, ale aj k uvažovaniu o možnostiach ekologickej udržateľnosti a záchrany nádeje pre život vôbec.

A K. Lorenz svojím dielom upozorňuje nielen na to, že „žiť“ znamená učiť sa“, ale aj na to, že v dnešnej situácii žiť (či prežiť) znamená pre človeka učiť sa žiť ľudsky, spolužiť so všetkými živými bytosťami. A svojím životom ukazuje, ako to možno dosiahnuť.

K názvu sympózia nás inšpirovala kniha K. Mündla *Zachraňme nádej. Rozhovory s Konradem Lorenzom* (Praha 1992). Nechápeme ju iba ako oslovenie a výzvu, ale i ako pozvanie k rozhovorom s K. Lorenzom či k pozornému načúvaniu tomuto veľkému človeku a vedcovi, ktorý „napriek všetkým kritickým výhradám k chovaniu svojich súčasníkov nikdy nestratil vieru v ľudstvo“ (K. Mündl).

Na sympóziu, ktoré otvoril doc. V. Konrád, dekan Fakulty ekológie TU vo Zvolene, vystúpilo s príspevkami spolu 35 domácich i zahraničných odborníkov z vyššie uvedených oblastí, ktorí sa orientovali na lorenzovské témy, ako napr. agresivitu, správanie zvierat a človeka a ich vzájomný vzťah, ale i na filozofickú reflexiu krízy vzťahu človeka a prírody. Dôležité miesto v príspevkoch i diskusiách účastníkov sympózia mala problematika vzťahu ekológie a etológie, ekologickej a etologickej výchovy a hľadanie možných subjektov záchrany nádeje pre život.